

heemkunde kring
DE VIERSCHAER
WOUW

1-'95

In gesprek met..... Jaantje Trouw

Jaantje Trouw woont al weer enkele jaren in de woning achter de kapel van Leonardushof. Ze is, ondanks het feit dat ze altijd een kraag moet dragen om haar hoofd rechtop te houden, nog steeds erg actief. Mensen die regelmatig naar de Wouwse Radio Omroep luisteren kennen haar ongetwijfeld, want bijna dag en nacht staat bij haar deze zender op. Zo ook tijdens het gesprek dat we met haar hadden over de jaren in café "In den molen" en later op de boerderij aan de Spellestraat.

Jaantje was de oudste van negen kinderen. Een groot gezin zoals er in en om Wouw zo vele waren. Haar vader was een zoon van 'Jantje Trouw uit de Bulk', in die tijd bij iedereen wel bekend. Haar moeder, Helena van den Broek kwam van Zegge, of zoals ze in die tijd vast ook gezegd hebben: 'van de Zeg'.

"Toen vader en moeder trouwden, gingen ze niet op de boerderij van opa wonen, maar vader kocht in 1925, het jaar waarin hij trouwde, het café van Peerke van Eekelen. Dat stond op de plaats waar nu het café van Jac. Potters staat. Dat zag er toen nog heel ander uit dan tegenwoordig. Je had aan de voorkant de deur, links van de deur zat een raam met daarachter het café. Dat bestond uit één ruimte waarin ook de toog stond. Rechts van de deur zaten twee ramen die hoog boven de grond eindigden, want daarachter zat een opkamer. Het was een flinke opkamer, want er konden twee grote tafels staan en teerfeesten en uitvaarten werden meestal in dit zaaltje gehouden. Onder de opkamer was de kelder. Daar werd het bier bewaard, maar ook onze

Een recente opname van Jaantje Trouw. De foto werd gemaakt in juli 1994. (Foto collectie: J. Trouw-Wouw.

eigen etenswaren, zoals het vlees en de wintervoorraad."

Iedereen die dacht dat het café "In den molen" heette omdat zowel de molen aan de Akkerstraat als het café in het bezit waren van de familie Potters, heeft het mis. Jarenlang vormde een halve molensteen voor de voordeur de entree van het café en dat was waarschijnlijk ook de reden dat het café "In den molen" werd genoemd. Op de ruit boven de voordeur was vroeger een molen geschilderd met daarbij de naam van het café.

Een jaar nadat vader en moeder Trouw het café hadden gekocht, werd Jaantje geboren en bijna jaarlijks kwam er vanaf die tijd een 'klein Trouwke' bij.

Herberg

Van die eerste jaren daar in het café weet Jaantje weinig te vertellen, maar uit de verhalen die later door vader en moeder verteld werden, heeft ze heel wat stof tot verhalen gehaald. In die tijd was het café in gebruik als afspanning. Dat betekende dat boeren en buitenlui er ook terecht konden met hun paarden. Die werden uitgespannen en in de stal achter de herberg verzorgd.

"Het café zelf bestond uit één lokaal met tegen de zijmuur een toog. Tegen de achterkant stond een kast met spiegels waarin de glazen stonden zoals men die vaak zag in herbergen in die tijd. In de achtermuur zat een raam dat uitkeek op 'de plèts' en de stal. En er zat ook een deur waar je mee naar buiten kon, naar de keuken. Dat vond ik altijd wel wat vreemd, want als moeder kookte, moest ze met het eten over het erf naar het café en dan naar de kamer.

Het gezin van de moeder van Jaantje Trouw. De foto werd gemaakt rond 1920 op het erf van de boerderij in Zegge. Staand van links naar rechts: Lies van den Broek, Jan van den Broek, Rinus van den Broek, Piet van den Broek en Helena van den Broek (moeder van Jaantje).

Zittend: Cornelis van den Broek en Petronella Hopstaken. (foto collectie: J. Trouw-Wouw)

In de toog zat een spoelbak en in die tijd werd er ook al 'van 't vat' getapt. Dat was hoofdzakelijk bier van brouwerij "De Ster" op de Markt in Wouw.

Maar we verkochten ook limonade, oud bruin, sterke drank, chocolade, boerenjongens en 'schilletje'. Dat was een damesdrank, ik geloof dat die gemaakt was met citroenschillen, maar dat weet ik niet zeker. De mannen dronken vaak oude of jonge jenever en cognac, dat was dan geen echte cognac, maar vieux."

Het donker bier werd in café Trouw zowel uit het vat geschonken als uit kruikjes. Stopkes oud bruin werden die in die tijd genoemd.

Het café van Trouw was niet alleen in het weekend open, maar ook in de week. Dan was er altijd wel wat aanloop, maar in de weekeinden was het natuurlijk een stuk drukker.

Bijzonder was dat het café ook een biljart had en dat was voor die tijd vrij uitzonderlijk. Daar werd ook altijd melding van gemaakt op de caféruit, zodat ook toevallige passanten konden zien dat er niet alleen gedronken, maar ook gespeeld kon worden in deze herberg. Het rek met biljartkeuen hing tegen de achterwand naast de buitendeur.

"Maar veel mensen kwamen ook om gezellig met elkaar te buurten. Of om te kaarten, want er werd heel wat afgerikt. Er stond midden in het café een grote ronde tafel. Daarboven was een 'rookgat'. Vaak werden er flink wat pijpen en sigaren gerookt en als er dan een flinke walm in het café hing, maakte vader dat gat open en dan kon de rook via de zolder en een gat in de schoorsteen naar buiten.

Dat was voor ons prachtig, want onze slaapkamertjes kwamen op die zolder uit en dan gingen we aan de rand van het rookgat zitten en lieten we onze beentjes in het café bungelen. En daar hadden ze natuurlijk aan de kaarttafel weer plezier om. Tot ons moeder een eind

Het gezin van de vader van Jaantje Trouw. De foto werd gemaakt in de Eerste Wereldoorlog in de Bulkstraat op het erf van de boerderij van Jan Trouw.

Staand van links naar rechts: Piet Trouw (hij was toen in dienst), Janus Trouw, Kees Trouw (vader van Jaantje), Rinus Trouw, Jaantje Trouw (naar wie Jaantje genoemd werd) en Kee Schijven. Zij was als huishoudster in dienst omdat de vrouw van Jantje Trouw (zittend) al op jeugdige leeftijd was overleden. (foto collectie: J. Trouw-Wouw)

aan de pret maakte. Die kon soms heel streng zijn, maar dat moest natuurlijk ook wel in een café, want daar kwamen allerlei types."

Boeren

Toch bleef bij vader Trouw het 'boeren' in zijn bloed zitten, want vlak bij huis had hij een flink stuk grond en daar verbouwde hij voor eigen gebruik aardappelen, groenten en wat fruit. En hij moest natuurlijk op zondag ook met de boeren mee kunnen praten die vóór de mis hun rijtuig op het erf zetten en na de mis een borreltje dronken.

De meeste boeren gingen in die tijd naar de mis van zeven uur 's morgens en direct na de mis gingen de vrouwen boodschappen doen en de mannen dronken een jenevertje in het café in afwachting van de vrouwen. Die wisselden meteen de laatste nieuwtjes uit, dronken een kop koffie bij hun vaste leverancier en sloegen de voorraad voor de hele week in.

"Merijn Heijmans spande altijd de paarden uit en gaf ze te eten. Na de mis moest hij ze dan weer inspannen en de boeren vertrokken dan naar huis. Zodra de vrouwen met hun boodschappen terug waren, zorgde moeder voor koffie met een beschuit.

En als het in de winter koud was, hadden de vrouwen een stoof bij. Op de boerderij werden in het testje gloeiende kolen gedaan. Zo kwamen ze met warme voeten in Wouw aan. Moeder zorgde dan dat na de mis de kachel goed opgestookt was en er werd een nieuw testje kolen geschept. 'Krikke' noemde mijn moeder die hete kolen. Op die manier konden de vrouwen weer warm thuiskomen. Dat was service van de zaak. Voor ons had het een klein voordeeltje, want wij kregen altijd een snoepke van de vrouwen die een nieuw testje kolen hadden gekregen.

Helena van den Broek, de moeder van Jaantje voor het café aan de Bergsestraat. Hier is duidelijk de molensteen voor de toegangsdeur te zien (Foto collectie: J. Trouw-Wouw)

Op die zondagen was er ook altijd een oppas voor ons. Dat was een zuster van Merijn Heijmans, Marie. We konden niet alleen in de kamer blijven. Vaak mochten we dan mee naar het huis in de Martel waar Pruiske Heijmans en zijn gezin woonden."

Tèren

In café Trouw waren twee verenigingen gevestigd. Dat waren 'spaarkassen'. Tegen de muur hing een grote kast met gleufjes en daaronder een nummer. Ieder lid van de spaarkas had een nummer en regelmatig stopte de eigenaar dan wat geld door de gleuf. Eén keer per jaar werd de spaarkas geopend en dan was het tijd om te gaan tèren. Een teeravond was zoveel als een feestavond waarop goed gegeten en gedronken werd. En omdat alle deelnemers flink gespaard hadden, kostte zo'n avond niet uitzonderlijk veel.

Een van de teerverenigingen droeg de naam 'De Zwarte Bles'. Die vereniging was later in de Nieuwstraat gevestigd bij Van Tiggelen.

De teeravond van de ene vereniging bestond uit een maaltijd met gebakken haantjes met broodjes. De andere vereniging hield het jaarlijks bij een warme maaltijd. Er werd met soep begonnen, dan aardappelen met spruiten en een flink stuk vlees en pudding na. Die pudding werd in sierschalen gemaakt. Als de pudding was opgesteven, werd die op een platte schaal gezet en overgoten met saus. Een prachtig en feestelijk gezicht.

Omdat moeder Trouw haar handen vol had aan al die kleine kinderen en het café, kwam vrouwe Meesters koken. Dat was de moeder van Dientje Meesters die nu in Leonardushof woont. Volgens Jaantje Trouw kon die heel goed koken en had ze er nog geweldig plezier in ook.

Uitvaarten

Eigenlijk waren er in de loop van het jaar maar erg weinig feestjes. Trouwfeesten waren helemaal niet in de mode. Wie trouwde deed dat op die ene dag in de week waarop het niets kostte. Na de huwelijks-

Vader Kees Trouw met zoontje Jan en dochter Nellie voor het café in de Bergsestraat. De halfronde steen voor de deur is een deel van een molensteen waaraan het café waarschijnlijk zijn naam dankte. Let ook op de bijzonder bestrating van de stoep. Duidelijk is te zien dat er een kelder met opkamerdje in de woning aanwezig waren rechts van de voordeur. (Foto collectie: J. Trouw-Wouw)

plechtigheid trok de bruidegom zijn werkpak aan en ging weer aan de slag. Van feesten was geen sprake. Ook een zilveren en gouden bruiloft was maar zelden aanleiding om een feest te houden.

Bij een uitvaart lag dat anders. Dan werd er natuurlijk niet gefeest, maar het gezelschap trok meestal wel naar het café voor een koffietafel met brood met kaas en vlees en als het om iemand ging met centen waarvan verwacht werd dat er nog wel wat te erven viel, werd er vaak nog een borreltje gedronken !

"Soms kwamen er wat burens condoleren, maar dat ging zeker niet zoals dat nu de gewoonte is. De geburen werden meestal aan tafel verzocht.

Als er iemand gestorven was, moest er zes weken rouw gehouden worden. De mensen liepen dan in zwarte kleren en er werd een 'zwarte snipper' op de mouw genaaid. Dat waren voor buitenstaanders tekenen dat men in de rouw was. Er waren dan allerlei verplichtingen. Uitgaan en dansen mocht beslist niet. Ook voor de kinderen waren er allerlei dingen die niet mochten en dat viel niet altijd mee."

Kermis

Eén keer per jaar, in het tweede weekend van september, was het groot feest: de jaarlijkse kermis. De kinderen Trouw werden dan 'uitbesteed' om de ouders niet voor de voeten te lopen tijdens de drukste tijd van het jaar.

In de week voor het kermisfeest werd er een orgel in het café geïnstalleerd. Dat werd gehuurd en Piet van Tiggelen, die in de Hilsestraat net over het spoor een fietsenwinkel had, werd gevraagd om weer als orgeldraaier op te treden. Bij het orgel werden een aantal 'boeken' met muziek geleverd en op die manier kreeg het publiek niet steeds dezelfde liedjes voorgeschoteld.

Tijdens de kermis was het in de cafés met muziek altijd stampvol, want voor de meeste mensen was dit het enige moment in het jaar dat ze er eens lekker uit konden breken.

"Ik moest in de week voor de kermis altijd wel helpen, want alles uit het café ging dan de schuur in. Op de vloer kwam een speciale houten dansvloer en die werd met gesnipperde zeep glad gemaakt.

Tijdens de avond werd er verschillende keren met de pet rond gegaan voor de muziek. Het was in die tijd nog niet zo dat er een cent extra bij de consumpties werd gedaan om daar de muziek van te betalen.

Natuurlijk was er ook sluitingstijd, want om 12 uur 's nachts moesten de feestvierders het café uit en naar huis. Meestal werd er dan nog wel wat opgeruimd, maar vader en moeder waren na de kermis altijd heel 'moei' en vooral de laatste avond hadden ze niet veel zin meer om nog op te ruimen."

Brand

Tijdens een van de kermisvieringen is het bijna mis gegaan in café Trouw. Het was op kermisdinsdag dat er al een aantal keren de opmerking gemaakt was dat er een brandluchtje in het café hing. Niemand die echter iets kon ontdekken en het feest ging gewoon door.

Na sluitingstijd gingen de kastelein en zijn vrouw vermoeid naar bed en vielen als een blok in slaap. Tot er om vier uur in de nacht op het raam gebonkt werd en de familie uit bed werd getrommeld. Het café was helder verlicht van de vlammen die aan de dansvloer aan het knagen waren. Vrouwke Meesters was er wakker van geworden en had de familie Trouw snel gewaarschuwd.

Gelukkig kon het vuur geblust worden zonder dat er erg veel schade was, want de gordijnen waren nog niet terugehangen en de meubels stonden op dat moment nog in de stal. Achteraf bleek dat vlak bij de

Een foto van Jaantje toen ze ongeveer één jaar oud was. Haar moeder liet deze foto maken omdat Jaantje toen al een zwak gestel had. "Misschien dacht ze wel dat ik niet lang te leven had", zei Jaantje. (Foto collectie: J. Trouw-Wouw)

buitendeur een peuk onder de vloer terecht was gekomen. Door het open en dichtgaan van de deur was die blijven smeulen en later had de vloer vlamgevat. In de dansvloer zat een flink gat, maar met wat nieuwe planken was dit euvel gelukkig weer verholpen.

En dan was er die keer dat er echt brand uitbrak bij de familie Trouw.

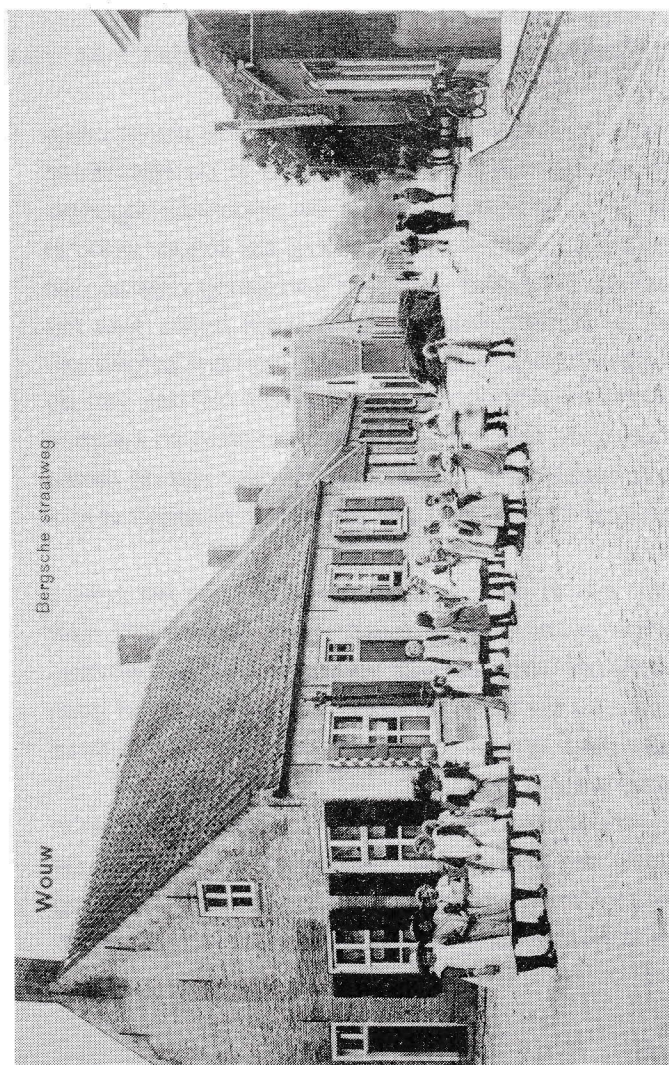
"Het was op Tweede Paasdag in 1935. We waren paas-eieren gaan bollen bij boer Moerkens in de Hilsestraat. Toen we terugkwamen werden we onderweg tegengehouden. We mochten niet naar huis. De schuur stond in lichterlaaie. De brand was door kortsluiting ontstaan en omdat er in de schuur zuurstofflessen lagen, was het extra gevaarlijk. Op een gegeven moment gingen die als een raket omhoog. Ze vlogen over het dak van de overburen, de familie Havermans, ontploften en kwamen als een metalen plaat voor de achterdeur van de familie Havermans terecht. Een wonder dat er niemand verongelukt is.

Moeder was in de schuur twee wassen aan het koken, die wilde ze er nog uit halen, maar vader hield haar tegen. Al het wasgoed was verbrand. Ook de babywas van ons Lies die toen zes weken oud was. Ze had geen kleertjes meer om aan te doen, maar daar zorgde tante Lies toen weer voor.

In de schuur stonden zeugen en biggen die werden in de loods van timmerman Goossen ondergebracht. De veerarts kwam er nog naar kijken omdat ze op hun rug verbrand waren. Later werd de schuur weer terug opgebouwd."

Markt

Behalve in de cafés vierden de mensen ook kermis op de Markt. Die stond altijd vol met attracties, want Wouwse kermis had aantrekkings-

Het café in de Bergsestraat zoals dat er in de jaren rond de Eerste Wereldoorlog uit zag. De deur was nog helemaal van hout. In de periode dat Kees Trouw er café hield werd er een deur met glas in gezet. Zo op de foto te zien ontbrak het de fotograaf niet aan gebrek aan belangstelling. (Collectie: C.Cuperus-Wouw)

4

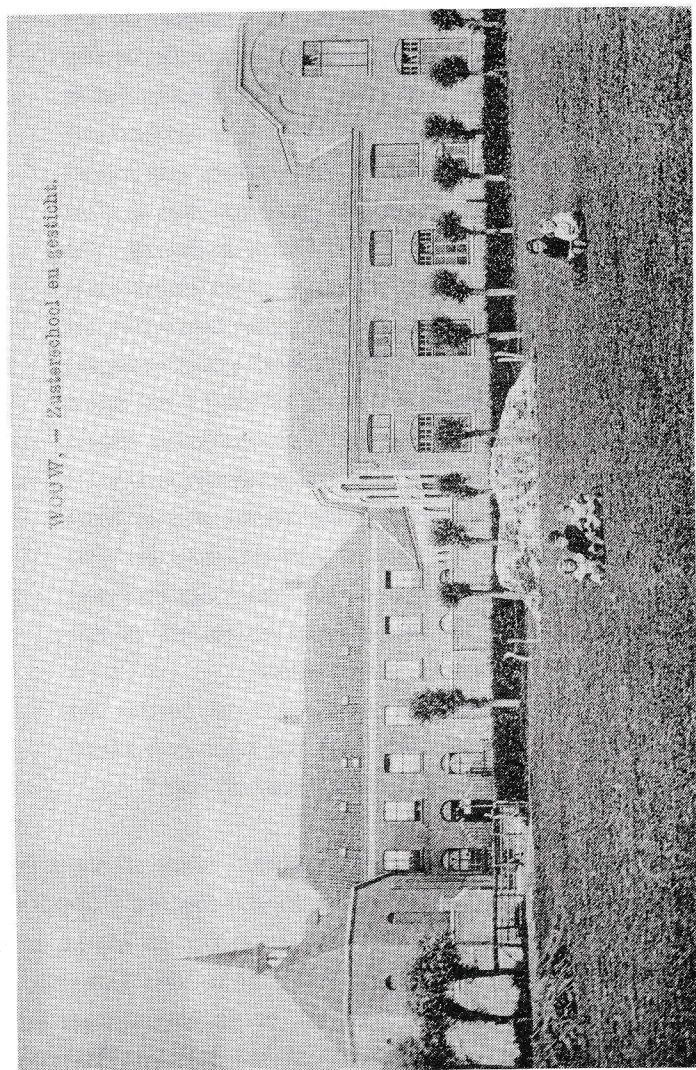
kracht op de hele regio. Heel wat getrouwde stellen zijn hun wederhelft voor het eerst tegengekomen op Wouwse kermis.

"In die tijd stonden er vaak heel andere dingen op de kermis dan tegenwoordig. Er waren luchtschommels. Een soort bootjes waar je zo hoog mee kon gaan dat je tegen het dakzeil kwam. Dan stond er onder iemand om met een plank te 'remmen'. Een zweefmolen, een malle-molen, een kraam met olieballen, ballengooien en 'de stoom' waren ook op de kermis in Wouw aanwezig. 'De stoom' was erg in trek. Dat was een grote draaimolen met schuitjes, paardjes die op en neer bewogen en meer bewegende dingen. Die werden voortbewogen door een stoommachine. Als je in de Efteling komt staat er nog een mooi voorbeeld van zo'n stoommolen, alleen de stoommachine is nu door een motor vervangen.

En hoewel er nog geen luidsprekers waren, was er toch muziek op de kermis. Die kwam van orgeltjes en dan liep er meestal ook een 'koperen Ko' rond, die met een harmonika, een trommel en bekkens en bellen, in zijn eentje bijna een heel orkest na kon doen.

De mensen gingen meestal eerst naar de kermis en daarna naar de cafés. En dan was het voor hen klaar, want carnaval was er in die tijd helemaal nog niet."

Aan cafés was vroeger trouwens geen gebrek, want Jaantje somt zonder nadenken een hele reeks op: het café van Peerke Coppens in de Bergsestraat, café Gerritse en hotel De Kroon op de Markt, in de Roosendaalsestraat het café van Bierstekers, café Van Eekelen, de Bonten Os, café De Visser en café Broeren. In de Nieuwstraat stond dan nog het café van Merijntje van Tiggelen en het café van Somers. In de Hilsestraat weet ze nog het café van Boden.

Een oude ansichtkaart van de Gerardus Majella-meisjesschool aan de Kloosterstraat. Duidelijk is op deze foto het hek van de school te zien waarover in het verhaal gesproken wordt. De foto dateert uit de periode rond de Eerste Wereldoorlog en werd genomen vanaf de wei van de familie Van Sundert. (Collectie: C. Cuperus-Wouw)

Armoede

Echte armoede wil Jaantje het niet noemen, maar de mensen hadden het vroeger beslist niet breed. Ze wil het niet over een goede, ouwe tijd hebben. Ze leeft liever nu. Van prijzen uit die tijd weet ze niet veel meer, maar een glas bier kostte in haar ogen beslist niet meer dan een kwartje. Maar het kan ook best minder geweest zijn. Ze mocht wel eens helpen in het café, maar geld in ontvangst nemen was er niet bij.

"Ik mocht de tafels afdoen en glazen spoelen en na de kermis het café helpen schoonmaken. En bijna elke middag moest ik, voor ik weer na school kon, de afwas doen.

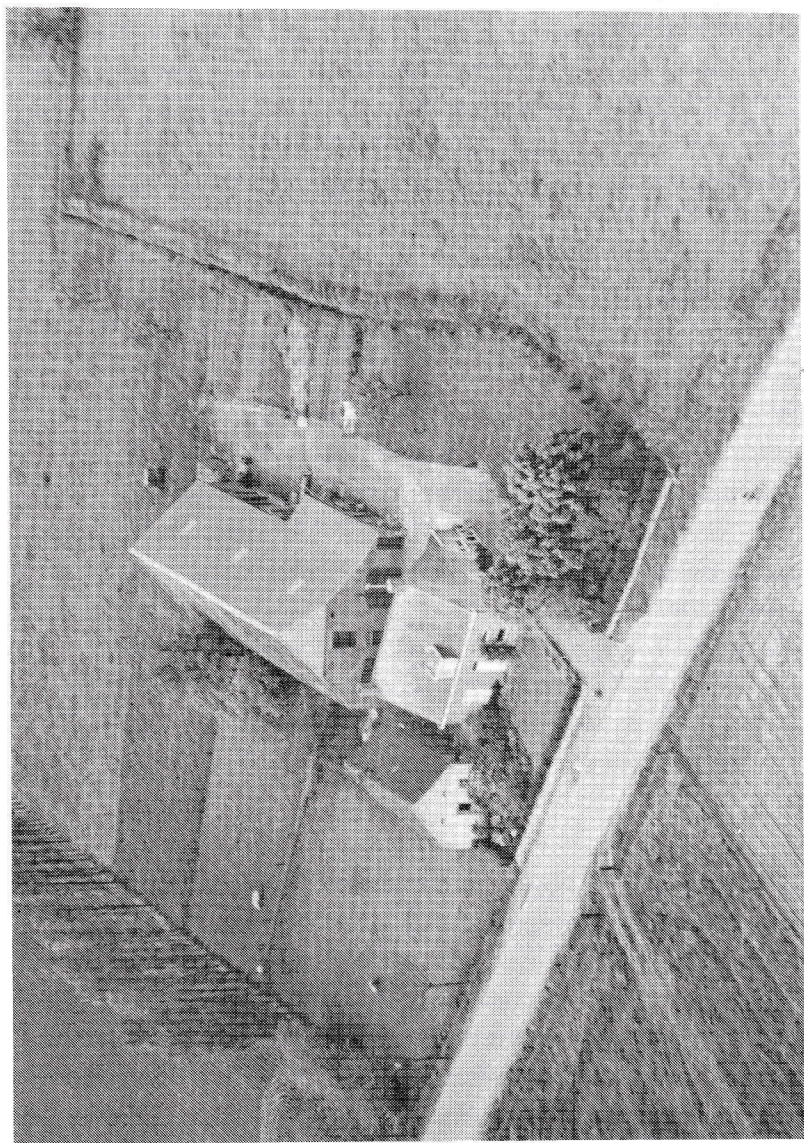
Ik moest ook al vroeg leren naaien, want vooral handdoeken sleten erg snel. Die kochten we op de rol en de linnen lap werd dan in stukken geknipt en ik moest er een zoompje aan zetten. Moeder gebruikte altijd linnen handdoeken om de glazen schoon te maken omdat die niet pluizen.

De familie Trouw had daarvoor een trapnaaimachine van het merk Pfaff. Later, toen we niet meer in het café zaten, heb ik een speciale cursus gevolgd om ook kleding te maken."

School

Vanaf café Trouw op de hoek van de Hilsestraat en de Stationsstraat (nu Plantagebaan/Bergsestraat) was het maar een klein eindje naar de zustersschool in het Nonnenbaantje.

Ze ging daar ook naar de kleuterschool. Dat was de kleine en de grote kleuterschool ('kakschool' zeiden de mensen in die tijd). Het onderwyzend personeel bestond bijna helemaal uit nonnen, maar toen Jaantje op school zat, waren er al drie juffrouwen. Van die schooltijd weet ze zich niet zo heel veel meer ter herinneren. Ze vond het wel leuk op school, maar meer ook niet. Als vakken noemt ze rekenen, taal en

Luchtfoto van de boerderij van de familie Trouw in de Spellestraat. In het grote woonhuis woonde de familie zelf. In het kleinere huisje rechts woonde vroeger de arbeider die bij de boerderij woonde. Later woonde er een kennis van de familie, zus Lies met haar man en tenslotte vader en moeder Trouw samen met Jaantje. (foto collectie: J. Trouw-Wouw)

vooral katechismus, want dat was in die tijd, toen de kerk nog een groot deel van het dagelijks leven domineerde, een heel belangrijk vak. In de kapel van de zusters, waar nu heemkundekring De Vierschaer een onderkomen heeft gevonden, mochten de kinderen in die tijd alleen maar komen bij de voorbereiding op de H. Communie. Daar werd dan een soort retraite gehouden.

Spelen deden de kinderen op het plein van de school. Dat was afgezet met een muur en een mooi hek. En dan was er achter de school en het klooster nog een grote tuin. Daar mochten de kinderen alleen maar komen als de voorbereiding voor de kindsheidprocessie begon. Ook daar mocht Jaantje Trouw aan deelnemen.

De kinderen moesten dan geld meebrengen en al naar gelang hun bijdrage kregen ze een 'functie' in die optocht. Jaantje bracht altijd een gulden mee en daarvoor mocht ze bruidje of engel zijn. Die stoet trok door het hele dorp en dan weer terug naar het klooster in het Nonnenbaantje (Kloosterstraat).

Spelen

Omdat Jaantje als kind de nodige vrije tijd had, werden er allerlei spelletjes bedacht en gespeeld. Daarvoor hadden de kinderen in die tijd beslist minder materiaal nodig dan tegenwoordig. En de fantasie werd meer gebruikt.

"We gingen vaak 'touwke spriengen' en we kochten dan bij zadelmaker Looijmans een touw. Die had van die rollen met oranje touw, rood-wit-blauw touw en ook blank touw. Je moest wel aan het eind een knoop leggen, want anders ging het touw rafelen. En we hadden versjes en liedjes bij het touwtje springen.

Een ander spel was het hinkelen. We tekende dan vakken op het zand met een stok of met een stuk krijt op de stoep of de weg. Met een platte steen moest je dan in een vak gooien en gaan hinkelen.

Jaantje Trouw in carnavalskostuum in de sociëteit van Leonardushof. De foto werd enkele jaren geleden genomen. (Foto collectie: J.Trouw-Wouw)

Tollen was bij de meisjes ook in. We gingen bij Nelli Jacobs of bij Rinus van der Heijden om een tol en vader maakte dan een zweepje en we waren hele middagen bezig. Meisjes hadden een heel ander soort tol dan jongens. Jongens gingen er meestal niet zo voorzichtig mee om."

Jaantje noemt ook nog het spelen met de jojo, het kaatsenballen met twee, drie of vier ballen (*"ik kon het maar met twee ballen"*), tikkertje, wegkruipertje en 'foepejeeje' (bokspringen).

De meeste spelletjes werden gewoon op straat gedaan, want veel verkeer was er niet. Als de kleine kinderen in de Hilsestraat met de bal bezig waren, kwamen de jongens van Mulders, die al wat ouder waren, meedoen. Want jong of oud het speelde in die tijd allemaal met elkaar.

En dan was er in de zomer soms een uitstapje met vader. In de zomer spande hij het paard voor de wagen, de kinderen en de kinderen van de burens op de wagen en een kratje limonade er bij en dan ging het richting Wouwse Plantage. Voor de kinderen Trouw leek dat toen een complete 'wereldreis'.

Bottelen

De vader van Jaantje hield zich ook bezig met het bottelen van bier. Hij liet dan vaatjes bier komen en daarmee vulde hij flessen. Er werd op een of andere manier zuurstof bijgevoegd met zuurstofflessen en een slang en de kinderen Trouw moesten etiketten op de flessen plakken. Jaantje weet niet beter of dat waren flessen van brouwerij De Ster. Dat bier werd door vader Trouw dan uitgevent. Hij had daarvoor onder een groot aantal kasteleins vaste klanten. Vooral richting Wouwse Plantage had hij een groot aantal vaste afnemers. Hij verkocht ook aan 't Breeltje (Bareel) en 't Hoekske en café Van Eekelen, drie cafés die vlak bij elkaar lagen tussen de dorpskom van Wouw en 't Anker. Of vader Trouw dat werk ging doen omdat het, zeker in de crisisjaren, wat minder ging in het café, weet ze niet.

Precies in die jaren, in augustus 1938, valt ook de verhuizing van de familie van het café in de Bergsestraat naar de boerderij in de Spellestraat.

"Moeder vertelde altijd dat ze eigenlijk niet zo gelukkig was in het café. Ze had weinig tijd voor de kinderen. "Hier doe ik het toch allemaal niet voor", zei ze vaak. Toen we verhuisden, hadden we inmiddels een gezin met zeven kinderen. Die vroegen natuurlijk een hoop zorg en aandacht.

We hadden ook niet zo heel veel ruimte in het huis. Naast de gelagkamer was de woonkamer waar we aten met een bedstee en dan was er een slaapkamer en boven waren nog wat kleine slaapkamertjes.

Het café werd verkocht aan Fons Potters en vader kocht in de Spellestraat van de familie Coppens een boerderij net voor het kapelletje aan de linkerkant. Onze Wim zit nu nog op die boerderij. Die Coppens had in het begin van deze eeuw nog de restanten van een molen aan de Heirweg.

In onze schuur stond een zuigmotor met een maalstoel. Een familielid is nog wel eens komen kijken of die motor op gang te krijgen was, maar dat bleek niet meer te gaan. Daarom is die afgebroken en de maalstenen werden later weggedaan. Zo verhuisden we van het café 'In de molen' naar de boerderij 'Met de molen', herinnert Jaantje zich deze periode uit haar leven.

Gemengd bedrijf

Haar vader begon in de boerderij aan de Spellestraat een gemengd bedrijf. Er werden koeien en varkens gehouden, maar daarnaast werden ook aardappelen en graan gekweekt en er was wat tuinbouw

4
met bonen, koolplanten, bessen en in de boomgaard stonden kersen, appels en peren. Dat fruit was trouwens ook meer voor eigen gebruik.

"Een deel van de grond lag vlag bij het huis, maar we hadden ook grond in de Kleine Spellestraat vlak bij Withagen. Die grond werd "Vuilpoorten" genoemd. Waarom weet ik niet, maar bijna alle grond had in die tijd een naam."

Jaantje moest direct al meehelpen met allerlei werkjes. Haar meeste activiteiten lagen binnen de huishouding, omdat zij de oudste van de kinderen was. Maar ook aardappelen rapen, wieden en melken waren werkjes waarvoor ze werd ingezet. Vanaf haar 13de jaar kon dat hele dagen, want toen werd ze van school gehaald om thuis te helpen.

De aardappelen die verbouwd werden, gingen grotendeels naar de veiling, maar Kees Trouw had ook heel wat vaste klanten die bij hem de winterprovisie kwamen halen. Vroeger had bijna elk gezin in de schuur of de kelder een speciale bak waarin de aardappelen werden bewaard om ook in de winter dagelijks een warme maaltijd te verzorgen. Die aardappelen werden in de zomer al besteld bij een boer en zodra de voorraad gereed stond kregen de mensen een seintje. Sommige boeren brachten de wintervoorraad ook bij de mensen thuis.

Het waren daar lange dagen in de Spellestraat, want om vijf uur was het opstaan om te gaan melken. Vóór acht uur stond de melkrijder met paard en wagen aan het erf om de volle bussen naar de melkfabriek te brengen.

Toen Jaantje pas van school was, mocht ze nog een tijdlang naar de naaischool van de zusters, maar dat duurde maar kort, want thuis was veel te veel werk, vooral in de zomermaanden.

Oorlog

In de oorlog ging het leven op de boerderij van Trouw gewoon door. Van het begin van de oorlog merkte de familie weinig. Wel kregen ze

een zevental Duitsers ingekwartierd en die waren de schrik van het dorp. Bijna elke nacht gingen ze op rooftocht uit. Vaak kwamen ze met brood en soms met een heel varken terug. Dat werd dan geslacht en de kop werd in de mestvaalt verstopt.

"Meer dan eens kwam iemand vragen of vader eens naar de oormerken wilde kijken van de varkenskoppen die hij vond. De mensen wisten dan dat de Duitsers het varken hadden gestolen. Maar dat er echt maatregelen werden genomen daar heb ik nooit iets van gehoord. Maar ik was natuurlijk ook nog erg jong en mocht waarschijnlijk toch niet alles weten.

Angst was er in die tijd altijd. Je wist nooit wat je aan die Duitsers had. Ze waren ook vaak grof aan het kaarten. Dat geld kreeg dan onze Wim die toen een jaar of vier was. Ze vroegen dan wat hij met dat geld ging doen en hij zei dan altijd: "Een fietske kopen". Op een dag brachten ze een kinderfiets voor hem mee. Daar leerde Wim op fietsen. Achteraf bleek die fiets gestolen bij Fons Potters. Die kwam eens informeren of de Duitsers inderdaad de fiets bij ons achtergelaten hadden. Natuurlijk is die fiets teruggegaan."

Bevrijding

Tijdens de bevrijding van het dorp zat het gezin van Kees Trouw samen met het gezin van Piet Trouw uit de Bulkstraat in de schuilkelder die vlak bij de boomgaard was gemaakt. Daar woonde het gezin zowat een week lang dag en nacht. Op de dag voor de bevrijding moest Jaantje met haar nichtje naar bakker Luijks in de Roosendaalsestraat om brood. Ze is toen samen met haar nichtje nog even te voet naar de Bulkstraat gegaan. Achteraf was dat niet zo verstandig, want de geallieerden waren toen al vlak bij. Ze waren er ook getuige van hoe de toren werd

opgeblazen. De grond schudde compleet onder hun voeten. Later zagen ze huilende mensen bij de kerk.

Een dag nadat het dorp bevrijd was, werd ook de boerderij van de familie Trouw bevrijd.

"Rondom het kapelletje en in de Spellestraat was een mijnenveld aangebracht. Daar reed een Engelse tank op. Ik geloof dat daar ook nog doden bij gevallen zijn. Later werd een deel van die mijnen geruimd en werd met een lint een helft van de straat afgezet. Het ene stuk was mijnenvrij, de rest mocht niet gebruikt worden. De schuur stond er nog wel, maar had flink wat schade opgelopen omdat er vanuit de Spellestraat en de richting Kruisland naar Wouw werd geschoten. We hebben toen wel in onze rats gezeten. In de schuur hebben later nog Engelsen gezeten. Die hadden kanonnen op het land achter de boerderij staan. Ze schoten dan op V1's. Wij waren daar wel blij mee, want we kregen chocolade en de mannen tabak. Niet met die V1's natuurlijk"

Huishouding

De huishouding van vroeger kan geen enkele vergelijking met de huishouding van nu doorstaan. De was werd gedaan met een plank en een borstel met groene zeep. Dat was schrobben geblazen. De was werd gekookt in een grote koperen ketel op het fornuis of de plattebuiskachel. Maar al snel maakte de voorloper van de huidige wasmachine zijn entree in huize Trouw. Voor de oorlog was er al een houten wasmachine. In de machine stond een soort driehoek die heen en weergaande bewegingen maakte. Dat was een hele vooruitgang.

In die tijd werd het wasgoed ook nog op verschillende manieren gedroogd. Eerst ging het door een handwinger en het bonte en fijne goed ging vervolgens aan de waslijn. Witgoed werd op de bleek (een

grasveld) te drogen gelegd. Door de werking van de zon werd het goed dan witter dan bij drogen aan de waslijn.

"Met de was waren we lang bezig, zeker met vuile ketelpakken. Daar moest vaak extra hard op geschrobd worden.

Ook koken was een bezigheid die nogal wat tijd kostte, zeker als er hard gewerkt moest worden op het land. Dan aten de mannen als 'Rucphenders'. Moeder was eigenlijk in die tijd nooit klaar met haar werk.

Daarom was de winter best een mooie tijd, want dan kon er op het land niet veel gedaan worden en was het gezellig rond de platte buis. We brachten dan de tijd door met praten, jokeren en soms met verhalen vertellen. Het is een tijd waar ik graag aan terugdenk."

Uitgaan

Toen na de oorlog het leven weer zijn normale gang hervatte, was er tijd om uit te gaan. Veel mensen uit Wouw en Roosendaal en omgeving gingen naar Roosendaal om bij Van Aalst op de Kaai te dansen. Later werd dat de Erato-zaal en elke zondag was het daar erg druk, met name met mensen van agrarische afkomst. Meestal zat er een bandje en ook Jaantje met haar broers en zussen heeft daar menig uurtje doorgebracht.

"Meestal gingen we te voet. Dat was binnendoor langs de Heirweg niet zover. Soms gingen we met de bus, maar het gebeurde dan wel eens dat er jongeren uit Heerle langs kwamen met de fiets die ons mee namen naar Roosendaal.

We moesten wel op tijd thuis zijn. Laat ik zeggen dat wij thuis moesten zijn op de tijd waarop de jongeren tegenwoordig van huis gaan. Tien uur, half elf en bij hoge uit-

zondering elf uur. En als we niet op tijd waren, mochten we de volgende zondag niet weg."

Het was ook in die periode dat Jaantje voor het eerst ziek werd. De doktoren dachten toen dat ze iets aan de longen had en ze moest twee jaar op bed blijven om te genezen.

"Ik had toen verkering en omdat ik min of meer te horen kreeg dat er niets aan te doen was, omdat niemand wist wat ik écht mankeerde, heb ik die verkering afgezegd. Mijn moeder zei nog dat ik daar eerst wel eens goed over na moest denken, maar dat had ik toen allang gedaan. Ik wilde het die jongen niet aandoen om met een ziek iemand opgescheept te zitten. Later heeft hij een ander meisje gevonden en daar is hij ook mee getrouwd."

Naar het dorp

Vanaf 1950 gingen van lieverlee de kinderen de deur uit. Nellie, Lies, Riet en Toos gingen eerst in betrekking bij burgergezinnen in Roosendaal. Ze waren daar dan inwonend en van daaruit zijn ze ook getrouwd. In 1962 trouwde de jongste broer van Jaantje, Wim, met Anneke van Dijk uit Rucphen en hij nam de boerderij over. Vader, moeder en Jaantje gingen in het arbeidershuisje wonen dat bij de boerderij hoorde. Daar had eerst zus Lies met haar man gewoond voor ze naar het huis in de Bernardlaan vertrokken.

"Na een paar jaar kocht vader een huis in Roosendaal. Dat moest helemaal verbouwd worden. Op het moment dat we er naar toe zouden verhuizen, werd hij ziek en twee weken later overleed hij in het ziekenhuis. Wij zijn toen niet meer naar Roosendaal verhuisd, maar moeder

en ik hebben een half jaar ingewoond in de Bernardlaan bij ons Lies.

Toen kwam er een flatje vrij in Leonardushof. We woonden in het eerste gebouw dat dwars op de Nieuwstraat stond op de bovenverdieping. Ko Maas was onze onderbuurman."

Moeder Trouw werd al snel minder goed ter been en toen er in het woonblok aan de overkant de benedenwoning van 'boaske Van Geel' vrij kwam, gingen Jaantje en haar moeder daar naar toe. Daar stief haar moeder ook in 1981 en Jaantje bleef alleen in het flatje wonen. Tot voor twee jaar, toen de flatjes afgebroken werden. Jaantje moest toen eigenlijk naar het complex aan de Doeldreef, maar omdat ze voor haar maaltijden aangewezen was op het Leonardushof, werd er een oplossing gezocht. Toevallig kwam juist in die tijd de woning achter de kapel van Leonardushof, Nieuwstraat 15, vrij. Jaantje vroeg en kreeg deze woning en ze is er heel gelukkig en tevreden mee.

Lourdes

Over ziek zijn en dokters hoeft je Jaantje Trouw niets te vertellen. In 1956 lag ze al eens een aantal maanden in Leiden in het ziekenhuis. Daar ontdekte men dat ze suikerziekte had en men regelde haar bloedspiegel. Voor Jaantje was dat een vervelende periode, want ze kreeg maar enkele keren per week bezoek en had ontzettend last van heimwee. Een jaar eerder was ze al eens naar Lourdes geweest.

"Je verwacht bij het Lievrouwke natuurlijk geen wonderen. Maar je komt er wel gesterkt van terug. Je ziet daar zoveel mensen die ziek zijn dat je er bij thuiskomst weer helemaal tegenaan kunt gaan. Na die eerste keer daar ontdekten de professoren in Leiden ook wat ik mankeerde en ik denk nog steeds dat mijn bezoek aan Lourdes daar iets mee te maken heeft."

In 1992 mocht ze voor de tweede keer naar het Franse bedevaartsoord in de Pyreneeën. Deze trip kon de vergelijking met de eerste keer glansrijk doorstaan. De eerste keer zat Jaantje in een hospitaal, de tweede keer in een hotel. Dat was voor haar een stuk gezelliger, temeer daar Lourdes in die ruim 30 jaar niet stil was blijven staan en er heel wat veranderd was.

Inmiddels heeft zich bij Jaantje een spierziekte geopenbaard, waardoor de spieren van haar nek zijn verlamd en ze gedwongen is om altijd een kraag of corset te dragen. Ondanks dat wil ze niet terug naar de tijd van vroeger. *"Laat mij maar in deze tijd blijven. Dat ongemak neem ik wel op de koop toe"*, besluit ze. En daar voegt ze aan toe dat haar grootste hoop is om nog eens naar Lourdes te gaan. *"Misschien wel in het najaar, maar dan trouwt ook de zoon van ons Lies en dat feest wil ik eigenlijk ook niet missen!"*

Wouw, 4 maart 1995

René Hermans

